

تحلیل آسیب شناسی پارک‌ها و فضای سبز تفریحی شهر آبادان

سعید ملکی^{۱*}، ناهید آریانزاد

۱- استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز

malekis@scu.ac.ir

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۰۶

چکیده

پارک‌ها و فضاهای سبز شهری به عنوان بخشی از فضاهای عمومی شهرها و همچنین عرصه اصلی زندگی و فعالیت مردم محلی برای سرگرمی و تفریح، ارتباط و معاشرت افراد هستند. با توجه به اهمیت سطح رفاه اجتماعی و تأمین امنیت پارک‌ها، در مقاله حاضر به این مسئله با محوریت شهر آبادان پرداخته شد و آسیب‌ها و تهدیدهای امنیت اماکن عمومی، پارک‌ها مورد بحث قرار گرفت. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، توصیفی و تحلیلی است. اساس مطالعه مبتنی بر مطالعات میدانی (مشاهده مستقیم، مصاحبه و تکمیل پرسشنامه) می‌باشد. هدف تحقیق بررسی رابطه بین معیارهای کالبدی، میزان تردد و آسیب‌های اجتماعی با شاخص امنیت اجتماعی در پارک‌های مورد مطالعه می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه شهروندان در گروه سنی بالاتر از ۱۵ سال مراجعه کننده به پارک معلم و قدس شهر آبادان می‌باشد. نتایج تحقیق بیانگر امنیت پایین در پارک‌های مورد مطالعه است. شاخص‌های مرتبط با آسیب‌های اجتماعی بالاتر از میانگین می‌باشد. که گویای وجود آسیب‌های اجتماعی در پارک‌های مورد مطالعه است که دلیل آن با توجه به پاسخ پرسش شونده‌گان به ترتیب اولویت: سرقت، حضور افراد ولگرد و بی‌سربناه، نزاع دسته جمعی، توزیع مواد مخدر است. همچنین تمامی فرضیات مورد تأیید قرار گرفتند و نتایج تحقیق نشان داد که بین معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک (پوشش گیاهی و...) و شاخص امنیت اجتماعی، بین میزان تردد و امنیت اجتماعی در پارک‌ها و بین آسیب‌های اجتماعی و امنیت اجتماعی رابطه آماری معنی داری وجود دارد.

کلمات کلیدی: پارک‌های شهری، فضای سبز، امنیت اجتماعی، شهر آبادان.

مقدمه

شهرنشینی با ایجاد گسترده ترین دستکاری های بشری، چهره طبیعی زمین و شرایط زندگی ساکنان شهری را در معرض تهدید قرار داده است. در هر حال، توسعه شهری باعث ایجاد تاثیرات گسترده اجتماعی و زیست محیطی می گردد. این تاثیرات شامل کاهش فضاهای طبیعی، افزایش تجمع وسایل نقلیه، افزایش آلودگی صوتی و... است (Pauchard and et al, 2006). در قرن پانزدهم میلادی و برای اولین بار، انسان خود را سازنده و بازیگر اصلی شهر به حساب آورد و شهرها را با ایجاد میدانها، فضاهای سبز، پارک ها، چشم اندازها و چهارراه های زیبا ذهنیت بخشید (شکویی، ۱۳۷۳، ۵۴۳). خصوصیات کالبدی فضا مستعد تأثیرگذاری بر رفتار هستند (چپمن، ۱۳۸۶) از سویی، بی توجهی به تأثیرپذیری متقابل انسان و فضای شهری، سبب ایجاد فضاهای شهری بی هویت و فاقد تأثیر مناسب بر مخاطبان گردیده که خود سبب کاهش میزان امنیت محیطی در فضاهای شهری شده است (Clancy, 2011). امن بودن فضای دارای دو مؤلفه است: ۱- ایمنی، ۲- امنیت. در مؤلفه ایمنی، اشاره به موارد و عوامل محیطی است که در صورت عدم تأمین شرایط مطلوب وقوع حوادث اجتناب ناپذیر است و خطرات به صورت بالقوه و بالفعل جان و مال حاضران، عابران و ناظران را تهدید خواهد نمود (حاتمی و ذاکر حقیقی، ۱۳۹۹).

مؤلفه امنیت نیز اشاره به جرایم علیه اشخاص و اموال آنها دارد که در صورت عدم تأمین شرایط پیش گیری کننده، اموال و جان حاضران، عابران و ناظران را به صورت بالقوه و بالفعل تهدید خواهد نمود. یک فضای شهری امن در معنای کامل آن شامل هر دو مؤلفه فوق الذکر می شود و شرایطی که از فصل مشترک این دو به وجود آید را می توانیم به عنوان فضای شهری امن توصیف کنیم (Rothroch, 2010) پارک ها و فضاهای سبز شهری به عنوان بخشی از فضاهای عمومی شهرها و همچنین عرصه اصلی زندگی و فعالیت مردم محلی برای سرگرمی و تفریح، ارتباط و معاشرت افراد هستند. این فضاها در هر سطح و عملکردی، باید واجد خصوصیتی باشند تا بتوانند نیازها و خواسته های استفاده کنندگان خود را تأمین نمایند. وجود آسایش و امنیت، خوانایی و سرزندگی و پویایی در فضاهای شهری و حاکمیت مدیریت صحیح و کارآمد، رعایت استانداردهای لازم در طراحی، قابلیت استفاده جهت تمامی اقشار و سنین جامعه و... تنها بخشی از ویژگی ها و مشخصه ها می است که پارک ها و فضاهای سبز شهری آید ه آل و فاقد مشکل باید واجد آن باشد؛ اما آن چنانکه امروزه شاهد هستیم، اکثر پارک ها و فضاهای سبز در نتیجه فقدان ویژگی های مطروحه، با مشکلات و آسیب های جدی و بسیار زیادی مواجه شده اند، به نحوی که دیگر قادر به ایفای نقش تعیین شده خود نیستند.

بنابراین احساس امنیت در فضای شهری از یک سو با مسائل اجتماعی از جمله جرم ارتباط پیدا می کند، از سوی دیگر باید میان ترس و خطر و احساس امنیت کردن و در امان بودن تفاوت قائل شد. از نظر علمی درک اثرات جرم یعنی ترس از وقوع جرم به اندازه خود آن، یعنی خطرهای آماری حاصل از وقوع جرم اهمیت دارد. واکنش نسبت به ترس از قربانی شدن، باعث می شود که بسیاری از مردم از خطرات دوری کنند یا حداقل میزان در معرض خطر قرار گرفتن شان را کاهش دهند، که این خود می تواند به عدم حضور مردم نه تنها در یک مکان خاص بلکه در بیشتر فضاهای عمومی منجر شود (Carmona, 2003) این مهم دغدغه ای است که ذهن طراحان و برنامه ریزان شهری

را به خود مشغول نموده به گونه ای که خلق فضاهایی ایده آل و پاسخگو به نیاز شهروندان و مطابق خواسته های استفاده کنندگان، تبدیل به یکی از اهداف اصلی و مورد توجه آنها شده است. عدم توجه کافی به ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و لحاظ نکردن ویژگی های عملکردی، کالبدی، اقلیمی و ... در طراحی و برنامه ریزی فضاهای سبز شهری سبب شده تا اکنون شاهد وقوع بحران و نظاره گر انبوهی از مشکلات که گریبانگیر فضاهای شهری شد هاند باشیم. براین اساس مدیران شهری پیوسته در تلاش اند تا نسبت به حل این مشکلات به ارائه راه حلهایی پرداخته و اقداماتی را انجام دهند لذا در این تحقیق به آسیب شناسی پارک ها و فضاهای سبز شهر آبادان خواهیم پرداخت.

مبانی نظری

رشد جمعیت و افزایش مهاجرت به شهرها از یکسو فضاهای شهری را با محدودیت بیشتری مواجه ساخته و از سوی دیگر نیاز شهروندان به فضاهای سبز برای آسایش خاطر افزایش یافته است. طراحی و ساخت پارک های خلاقانه و زیبا در پاسخ به این نیاز اساسی انسان شهرنشین از نیمه دوم قرن نوزدهم در بسیاری از شهرهای مهم و مدرن دنیا آغاز شد. در همان زمان برنامه ریزان شهری بر این باور بودند که پارک های شهری از میزان استرس و اضطراب زندگی شهری می کاهند و شرایطی عادلانه و برابر را برای فقیر و غنی ایجاد می کنند تا در کنار هم از طبیعت و آرامش لذت ببرند. پارک ها نقش بسیار مهمی در پایداری محیط زیست شهرها دارند. این پارک ها موجب خنک شدن و تمیزی هوا می شوند. در عین اینکه برای خانواده های کم درآمد تفریحی ارزان و در دسترس محسوب می شوند. به طور کل وجود چنین فضاهایی تأثیرات روانی عمیقی بر جامعه می گذارد و از میزان جرم و جنایت ها نیز می کاهد (مدنی، مهدیس، ۱۳۹۳). این فضاها در هر سطح و عملکردی، باید دارای ویژگی هایی باشند تا بتوانند نیازهای استفاده کنندگان خود را تامین نموده و خواسته های آنان را مرتفع گردانند. وجود زیبایی، آسایش، راحتی، تامین امنیت، رعایت استانداردهای اقلیمی در طراحی و نیز وجود خوانایی، سرزندگی و پویایی در فضاها و فراهم نمودن زمینه مشارکت های مردمی؛ به عنوان اصلی ترین ویژگی هایی هستند که یک فضای شهری در حالت ایده آل باید داشته باشد. فضای شهری ایده آل فضایی است که در آن عدالت شهروندی رعایت شده باشد و همه شهروندان، حتی اقشار آسیب پذیر، بتوانند از این فضا استفاده کنند (ضابطیان و تقوایی، ۱۳۸۹: ۶۰).

اگر یک فضای عمومی بعد از گذشت سالها، همچنان به عنوان فضای زنده شهر مطرح باشد و مردمان بارها به دیدارش بشتابند و از دیدار آن خاطرهایی به یاد ماندنی و ویژه در ذهن مخاطبان شکل بگیرد، می توان گفت که آن فضا به فضای عمومی موفق تبدیل شده است (پورجعفر و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۹).

بنابراین، فضاهای شهری را می توان مکان تبلور و تجمع انسان هایی دانست که دارای الگوهای رفتاری متفاوتی هستند، انسان در این محیط شهری حضور یافته و با فعالیت و تعاملات اجتماعی به کالبد آن جان می بخشد، به طور کلی، پارک های شهری به محلی اطلاق می شود که دارای سه مشخصه زیر باشد: بازبودن و در دسترس بودن فضا؛ عمومی بودن فضا و برقراری تعاملات اجتماعی در فضا (اعتماد، ۱۳۸۴: ۵).

فضای سبز در برگیرنده بخشی از سیمای شهر است که از انواع پوشش های گیاهی تشکیل شده و به عنوان یک عامل زنده و حیاتی در کنار کالبد بی جان شهر، تعیین کننده ی ساختار مرفولوژی شهر است. در واقع فضای سبز شهری، فضای نسبتاً وسیع متشکل از پوشش های گیاهان با ساختاری شبه جنگلی و برخوردار از بازدهی زیست محیطی یا اکولوژیکی نسبتاً معین و در خور شرایط زیست محیطی حاکم بر شهر است (محمدی دوست و همکاران، ۱۳۹۹). پارک ها و فضای سبز شهری از مهم ترین عوامل مؤثر در شکل دهی و فرم دهی به پایداری اجتماعی محسوب می شوند و به عنوان یکی از عوامل توسعه یافتگی جوامع می باشند، اما عوامل مختلفی مانند معضلات زندگی شهری، ایمنی، امنیت و متناسب نبودن امکانات مورد نیاز، روند استفاده از این مکان ها را کاهش داده است (محمدی و همکاران، ۱۳۸۶: ۶۷). به همین دلیل، اگر زمان برنامه ریزی و طراحی محیطی برای احداث فضاهای مورد نظر به مسائل فوق به خصوص ایمنی و امنیت آن توجه نشود، می تواند مشکلات زیادی را به همراه داشته باشد، اما در صورتیکه همه گونه شرایط آسایش و آرامش محیطی، به خصوص ایمنی و امنیت در آنها در نظر گرفته شود، نقش بسیار مهمی در برطرف کردن نیازهای متفاوت افراد خواهد داشت در همین حین این نوع فضاها در صورت عدم مدیریت و نداشتن برنامه ریزی مناسب، مستعد ناامنی فیزیکی و اجتماعی نیز هستند (صالحی، ۱۳۸۶: ۹۹). فضای سبز شهری، از دو جنبه می تواند مورد توجه قرار گیرد؛ اول تأثیرات زیست محیطی فضای سبز بر شهرها و دوم مکانی برای استفاده شهروندان. تاکنون تعاریف متعددی از فضای سبز شهری ارائه شده است؛ فضای سبز شهری از دیدگاه زیست محیطی، فضایی متشکل از گیاهان با ساخت شبه جنگلی و برخوردار از بازدهی اکولوژیک زیست محیطی معین، متناسب با شرایط زیست محیطی حاکم بر محیط زیست شهر می باشد. در مجموع می توان گفت به مجموعه فضاهای آزاد و سبزی که در داخل محیط های شهری با اهدافی مشخص، برنامه ریزی شده و عملکرد معینی بر عهده آنها نهاده شده باشد، عنوان فضای سبز شهری اطلاق می شود. براساس تعریفی از سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، فضای سبز شهری، بخشی از فضای باز شهری است که عرصه های طبیعی یا اغلب مصنوعی آن، زیر پوشش درختان، درختچه ها، بوته ها، گل ها، چمن ها و سایر گیاهانی است که براساس نظارت و مدیریت انسان، با در نظر گرفتن ضوابط، قوانین و تخصص های مرتبط با آن، برای بهبود شرایط زیستی، زیستگاهی و رفاهی شهروندان و مراکز جمعیتی غیر روستایی، حفظ و نگهداری یا احداث می شوند (هادی زاده زرگر و یاری پور، ۱۳۹۴: ۴۰)

مفهوم احساس امنیت اجتماعی در ارتباط با فضاهای سبز شهری

کمبود احساس امنیت اجتماعی، استفاده از فضای عمومی سبز را مورد تهدید قرار می دهد. در جایی که مردم احساس آسایش نمی کنند و می ترسند قلمرو فضای سبز تنزل می کند (Carmona, 2003: 238). در واقع، عدم وجود احساس امنیت در فضاهای عمومی به ویژه پارکها بر زندگی شهروندان تأثیر می گذارد و واکنش های مختلفی را به دنبال دارد. نخستین واکنش تلاش برای تغییر محیط به منظور ایجاد تناسب بین ویژگی های محیطی و نیازهای عینی و ذهنی و نیز انطباق با محیط می باشد اما واکنش دیگر کاهش تعلق مکانی است که باعث گسست از محیط می گردد

(رضازاده، ۱۳۸۲: ۱۱-۱۲) بر این اساس، احساس امنیت اجتماعی موجب افزایش حضور و بالابردن سطح تعاملات و نظارت اجتماعی در پارک‌ها می‌شود.

در رابطه با شرایط محیطی و امنیت فضای سبز شهری بر اساس نظریه اسکار نیومن فضاهایی که امکان دیدن و دیده شدن در آنها وجود دارد دارای امنیت بیشتر هستند. به عنوان مثال، وجود پرچین‌ها و دیوارهای اطراف پارک باعث افزایش حس ناامنی است درحالی‌که وجود نشان‌های حاکی از نظارت مردم در پارک باعث حس امنیت می‌شود (Schweitzer, et al, 1977: 11)

محدود بودن امکانات تفریحی در ایران، آلودگی هوا و صدایی که ناشی از افزایش زندگی شهرنشینی می‌باشد، فشارهای حاصله از دغدغه‌های افراد و مشکلات تأمین هزینه زندگی، آثار نامطلوبی در حیات سالم و فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و رفاهی انسان‌ها باقی می‌گذارد. امروزه مسئله قابل بحث در جهان، امنیت مطلوب در فضاهای عمومی به خصوص پارک‌های شهری مطرح می‌باشد و نگرانی افراد در مورد حوادث رخ داده در مکان‌های مورد نظر، به خصوص پارک‌های کلان شهرها، ملزم بررسی علمی با توجه به مرتبط بودن این موضوع به تمامی دست‌اندرکاران و استفاده‌کنندگان از آنها ایجاد کرده است می‌باشد. تحلیلی بر ادبیات آسیب‌شناسی اجتماعی در کشور طی چند دهه اخیر گویای آن است که راه حل‌های ارائه شده به هدف مبارزه با آسیب‌های اجتماعی با دقت به نوع امنیت اجتماعی، معمولاً مشارکت مردم در طراحی لحاظ نشده است و همین موضوع به نتایج نامطلوب و دستاوردهای حاصله از اعمال راهکارها و توصیه‌های ارائه شده مورد بررسی منجر شده است. امنیت در پارک‌ها به عوامل متعددی از جمله مسائل اجتماعی، فرهنگ استفاده از پارک، الگوهای رفتاری، استفاده‌کنندگان، موقعیت‌های جغرافیایی و اقلیمی و طراحی و برنامه‌ریزی بستگی دارد، که از بین عوامل گوناگون برنامه‌ریزی و طراحی محیطی دارای اهمیت بیشتری است. برنامه‌ریزی با پی‌بردن به ویژگی‌های مؤثر مکانی و شرایط محیطی در مجاور بقیه اقدامات دیگر، می‌تواند باعث جلوگیری از ناامنی و افزایش امنیت فیزیکی و روانی گردد (بابادانی سامانی، ۱۳۸۷: ۹۸).

اهمیت و عملکردهای مهم فضای سبز شهری

فضاهای سبز شهری دارای عملکردهای گوناگونی می‌باشند. عملکردهایی مانند:

عملکردهای فضای سبز در ساخت کالبدی: از این دیدگاه فضای سبز شهری به عنوان بخش جاندار ساخت کالبدی شهری تلقی می‌شود و در هماهنگی با بخش بی‌جان کالبد شهر، ساختار یا بافت و سیمای شهر را تشکیل می‌دهد. در این حالت فضای سبز می‌تواند نقش لبه‌ی شهر، تفکیک فضاهای شهری و آرایش شبکه‌ی راه‌ها را به عهده گیرد.

عملکردهای زیست محیطی: این نوع عملکردها عمدتاً به بهبود شرایط اکولوژیکی و کاهش میزان بار آلودگی آن کمک می‌کند (سعیدنیا، ۱۳۸۳: ۳۷)

عملکرد روانی - اجتماعی: فضاهای سبز و پارک‌ها محل گردش و تفریح مردم هستند و نشانه و معیار سلامت و بهداشت محیط محسوب می‌شوند. در واقع پارک‌ها کانون حیاتی شهرها هستند و در گذران اوقات فراغت و تفریح شهروندان نقش اساسی دارند (قربانی، ۱۳۷۶: ۱۴۲)

فضای سبز در مفهوم کنونی آن باید پاسخگوی اهداف برنامه ریزی شهری، شهرسازی مدرن و خواست های زیست محیطی و روانی - اجتماعی باشد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۶۲).

اهمیت و ضرورت

فضاها و پارکهای شهر از مهمترین و فعال ترین مکان ها شهر در دوران زندگی بشر محسوب شده و توجه به کیفیت ها موجود در این گونه فضاها در دوران ها مختلف تاریخی بر اساس اهداف و خواسته ها ساکنین شهرها متفاوت بوده است. پارک های شهر فضاهایی هستند که با حضور و حرکت شهروندان حیات و قوام می یابند، حضور که با فعالیت ها آنها دوام می یابد و پویایی زندگی را به نمایش می گذارد. امنیت در پارک می تواند به عنوان جزء مهمی از عوامل دخیل در پارک های شهر به حساب آمده و تاثیر مهم در زندگی شهروندان بگذارد (Kahraze and Kahkha, 2014)

با توجه به نقش و جایگاه ویژه فضاها ی سبز شهری و پارک ها، بکارگیری و اجرای تکنیکی که هم قابلیت و توانایی در شناسایی، تجزیه و تحلیل و حل مسائل و مشکلات موجود فضاها ی شهری را داشته باشد و هم به هنگام طراحی و برنامه ریزی این فضاها، قبل از آنکه مورد استفاده شهروندان واقع شده و مشکلات آنها توسط مردم تجربه گردد، بتواند ضمن بررسی ابعاد و جنبه های مختلف و با توجه به نیازها و خواسته ها ی شهروندان به شناسایی و پیش بینی مشکلات احتمالی پردازد و از طریق ارائه راهکارها و اقدامات سازنده و مناسب از وقوع آنها پیشگیری نماید، اقدامی نوین و دستاوردی کاربردی در عرصه شهرسازی بوده که مسئولان و مدیران شهری را در انجام مسئولیت خطیر خود رهنمون و مسیر حرکت آنها را هموار خواهد ساخت بنابراین، هنگامی که در هر طرح و پروژه شهری، انعکاس خواسته و تمایلات مردمی به عنوان یک پارامتر اساسی مورد توجه برنامه ریزان باشد و آن هنگام که همه جنبه های فنی و مهندسی، ویژگی ها ی اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، عملکردی، مدیریتی و... بایستی در طرح ها لحاظ شوند. پارک ها شهری از یک سو بستر تعاملات اجتماعی و گذران اوقات فراغت است، اما از سوی دیگر با توجه به حضور جمعیت زیاد، تراکم پوشش گیاهی، دید کم، محدودیت منابع روشنایی در شب و امکان اختفا، زمینه وقوع پنهانی جرم می شود. با توجه به سرانه کم فضاها سبز دز شهر آبادان شاهد حضور جمعیت کثیری از مردم به پارک ها به ویژه در ایام تعطیل و ساعات شب هستیم که همین امر، کنترل و نظارت پارک را دشوار می سازد.

هدف تحقیق، بررسی رابطه بین معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک (پوشش گیاهی و...)، میزان تردد و

آسیب های اجتماعی با شاخص امنیت اجتماعی می باشد.

با توجه به مقیاس، محل استقرار پارک، پوشش گیاهی، نحوه طراحی، چگونگی حضور گروه اجتماعی در پارک و... می توان راهکارهایی را در جهت افزایش بعد اجتماعی پارک و کاهش جرم و آسیب در آن ارائه داد که در این تحقیق به آن ها می پردازیم؛

سوالات تحقیق

۱. آیا بین معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک (پوشش گیاهی و...) و شاخص امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؟
۲. آیا بین میزان تردد و امنیت اجتماعی در پارک های مورد مطالعه رابطه معنی داری وجود دارد؟
۳. آیا بین آسیب های اجتماعی و امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد؟

فرضیه های تحقیق

۱. به نظر می رسد بین معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک (پوشش گیاهی و...) و شاخص امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
۲. بین میزان تردد و امنیت اجتماعی در پارک های مورد مطالعه رابطه معنی داری وجود دارد.
۳. بین آسیب های اجتماعی و امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

روش تحقیق :

روش تحقیق این پژوهش توصیفی - تحلیلی است. بر اساس هدف، تحقیق حاضر از نوع کاربردی است. اطلاعات مورد نیاز در مقاله حاضر به دو روش، مطالعات میدانی (پیمایشی) و مطالعات کتابخانه‌ای (اسنادی) جمع‌آوری و مورد بررسی قرار گرفته است. اساس مطالعه مبتنی بر مطالعات میدانی (مشاهده مستقیم، مصاحبه و تکمیل پرسشنامه) می‌باشد. با توجه به نبود پرسشنامه استاندارد، با مرور مبانی نظری تحقیق و استفاده از یافته‌های پژوهش‌های پیشین، از یک پرسشنامه محقق ساخته جهت گردآوری اطلاعات استفاده گردید. اعتبار پرسشنامه مبتنی بر انجام روایی صوری و همچنین بهره‌گیری از نظرات اساتید، صاحب‌نظران در جهت سنجش اعتبار محتوایی می‌باشد. جهت محاسبه انسجام درونی ابزار و همسازي گويه‌ها از پيش آزمون و ضريب آلفاي كرونباخ استفاده گرديد كه عدد به دست آمده (۰/۸۴) نشان از مناسب بودن گويه‌ها و پاييبي آنها دارد. روش پرسشنامه بسته با مقیاس ترتیبی و رتبه‌ای، که در آن هر یک از عوامل اساسی مطرح شده و بنابر شدت و ضعف تأثیر آن بر امنیت اجتماعی امتیاز بندی شده‌اند. پس از تکمیل پرسشنامه، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار Spss و Excel استفاده شده است. با توجه به فقدان چارچوب نمونه‌گیری، در طول ۱۶ ماه تعداد ۱۶۰ پرسش‌نامه در پارک‌های مورد مطالعه (پارک قدس و پارک معلم) شهر آبادان به صورت نمونه‌گیری غیر احتمالی - اتفاقی (در دسترس) بین گروه سنی بالاتر از ۱۵ سال توزیع شد. در بخش توصیفی پژوهش از روش‌های آماری توصیفی شامل جداول، توزیع فراوانی و شاخص‌های مرکزی میانگین، شاخص پراکندگی انحراف معیار و واریانس مربوط به پاسخ‌های ارائه‌شده توسط شرکت‌کنندگان در پژوهش بهره گرفته شد. در بخش تحلیل داده‌های پژوهش به منظور تعیین نرمال و غیر نرمال بودن داده‌ها از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف استفاده شد و به تناسب نتیجه این آزمون از روش‌هایی نظیر همبستگی بین متغیرهای پژوهش، آزمون t آزمون دوجمله‌ای استفاده شده است.

مؤلفه	شاخص	مؤلفه	شاخص
میزان تردد	حضور یافتن در پارک در ساعات مختلف شبانه روز تنها آمدن به پارک آمدن به پارک به همراه خانواده در شب آمدن به پارک در صبح زود مراجعه به قسمتهای خلوت پارک قدم زدن و پیاده روی در پارک حضور در پارک برای مطالعه کتاب، روزنامه و ... میزان تردد بانوان در شب	آسیب های اجتماعی	توزیع مواد مخدر توزیع و یا مصرف مشروبات الکلی درگیری و چاقوکشی سرقت مشاهده روابط ناهنجار اخاذی و زورگیری ایجاد مزاحمت برای دختران و زنان تخریب اموال عمومی پارک حضور دختران فراری و زنان خیابانی حضور افراد ولگرد و بی سرپناه حضور افراد بدحجاب و بد پوشش نزاع دسته جمعی
کالبدی	سیستم روشنایی تعداد دسترسی ها مسیر پیاده مسیر سواره و موتور سوار چشم انداز بسته پوشش پراکنده فضای سبز		

پیشینه تحقیق

سحر خیز (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان آسیب‌شناسی احساس امنیت در پارک‌های شهر کرج، به این نتیجه رسیده است که اطلاع‌رسانی و آموزش همگانی، مشارکت مردمی، توسعه روش‌های پیگیری از جرایم در پارک‌های شهر کرج، همکاری‌های بین‌دستگاهی و اقدامات تأمینی و همچنین تشکیل و تربیت پلیس تخصصی راهنمای گردشگری و فضاهای سبز مناسب‌ترین روش برای تأمین امنیت پارکها و احساس امنیت پایدار اجتماعی می‌باشد.

صمدی (۱۳۹۳) تحقیقی با عنوان آسیب‌شناسی فضای شهر از بعد سیما و منظر شهری انجام دادند. بر این اساس، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد با ایجاد نگاه هویت‌گرایانه به مفهوم منظر در طرح‌های شهری از آسیب‌های فضای شهرها می‌توان کاست.

ابراهیم زاده و همکاران (۱۳۹۳) نتایج تحلیلی پژوهشی تحت عنوان ارزیابی وضعیت ایمنی در پارک‌های شهری نمونه موردی؛ پارک‌های شهر ایزده، نشان دهنده آن است که از بین ۱۰ پارک مورد بررسی هیچکدام از شرایط نرمال ایمنی برخوردار نمی‌باشند، و برای افزایش ایمنی پارکهای شهری به ویژه پارک‌های مورد مطالعه می‌توان به استقرار و بهره‌گیری از سامانه مدیریت ایمنی که دارای مزایایی همچون احترام به حقوق اولیه انسانی، مدیریت علمی پارک‌های شهری، کاهش هزینه‌های مستقیم و غیر مستقیم ناشی از آثار سوء اقتصادی و اجتماعی، اطمینان به مدیریت سازمانی در جهت شناسایی خطرات و روشهای کنترل و کاهش آنها، کم شدن احتمال تکرار وقوع حوادث، افزایش ضریب اطمینان و احساس رضایت و امنیت در پارکها، کاهش نارضایتی عمومی و پیامدهای ناشی از آن است، استفاده نمود.

ملکی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی تناسب فضایی و ارائه الگوی بهینه مکان‌یابی پارک های شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه موردی: شهر دزفول) به این نتایج دست یافتند که شاخص‌های مسکونی و آموزشی هرکدام با وزن ۱۵۴/۰ و ۱۲۲/۰ به عنوان مهم‌ترین شاخص‌های مکان‌یابی پارک های شهری شناخته شدند و دارای بیشترین وزن بوده اند. نتیجه نهایی تلفیق لایه ها نشان می‌دهد که از مجموع ۱۹ پارک شهر دزفول از نظر الگوی همجواری و سازگاری با سایر کاربری‌های همجوار؛ ۶ پارک در طیف نامناسب، ۶ پارک در طیف متوسط، ۵ پارک در طیف مناسب و ۲ پارک هم در طیف کاملا مناسب قرار گرفته‌اند.

علیزاده و همکاران (۱۳۹۶) نتایج مقاله تحت عنوان نقش فضاهاى بی دفاع شهری در وقوع جرم با تأکید بر پارکهای منطقه ۹ مشهد نشان می‌دهد که رابطه معنادار و مثبت بین عوامل موثر در کاهش امنیت در پارکها و افزایش میزان جرم وجود دارد. و به ترتیب شاخصهای، وجود شرایط طبیعی کاهش دهنده ی فعالیت‌های فضایی، عدم وجود عرصه‌های فعالیتی امن، مجاورت با عرصه‌های طبیعی و مصنوعی کنترل شده (جنگل، باغات وسیع، کارگاههای ساختمانی و...)، تداخلات قومیتی و برخورد خرده فرهنگها، رواج رفتارهای نامناسب اجتماعی (توهین و مزاحمت، زورگیری، بی توجهی به حقوق دیگران) بالاترین و پایین ترین رتبه را به خود اختصاص داده اند.

کابیش و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیق علمی تحت عنوان ارزیابی دسترسی به فضای سبز شهری در شهرهای اروپا را مورد ارزیابی قرار دادند. نتایج ارزیابی نشان داد که میزان دسترسی شهروندان دو شهر مونیخ آلمان و دوز لهستان به فضای سبز شهری را با توجه به میزان همجواری آن با مناطق مسکونی، آموزشی، تجاری و اداری از دیدگاه شهروندان رضایت بخش بوده و از همین رو آنها فضای سبز شهری را یکی از الگوهای مهم در دستیابی به پایداری در فضای شهری و تناسب فیزیکی و طبیعی شهر دانسته اند.

شیتکه و همکاران (۲۰۱۶) به مطالعه نحوه استفاده از فضاهاى سبز شهری در شهر کراچی (پاکستان) و شهر هوچی-مین (ویتنام) پرداختند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد در محدوده‌های مورد مطالعه، دلیل اصلی مراجعه به پارک ها، پیاده روی و گذران اوقات فراغت همراه با دوستان و خانواده می باشد. علاوه بر این قابلیت دسترسی عامل مهمی در جهت استفاده از پارک ها بوده است.

بیرانوندزاده و همکاران (۱۳۹۸) نتایج مقاله تحت عنوان بررسی احساس امنیت زنان در فضاهاى شهری (مطالعه موردی: پارک بعثت منطقه ۱۶ شهرداری تهران) نشان می‌دهد که بین متغیرهای بررسی شده و احساس امنیت زنان در سطح بالای ۹۵ درصد رابطه معناداری وجود دارد. در مجموع میزان بررسی امنیت زنان متغیر عدم نظارت اجتماعی با ضریب ۶۸۲/۰ بیشترین اثر را در عدم استفاده زنان از پارک بعثت دارد.

اسمعیلی و همکاران (۱۳۹۸)، در مقاله ای تحت عنوان طراحی مدل آسیب شناسی برنامه ریزی اوقات فراغت با رویکرد فعالیت بدنی در استان تهران، به این نتایج دست یافتند که مقوله برنامه ریزی فراغت با محوریت ورزش به عنوان پدیده محوری میتواند نقش محوری در ارتباط سایر مقوله ها با هم داشته باشد. لزوم برنامه ریزی مبتنی بر نیازهای جدید مصرف کنندگان تاکید شد و راهبردهای برنامه ریزی مبتنی بر مشتری، مبتنی بر بر رویکرد، مبتنی بر

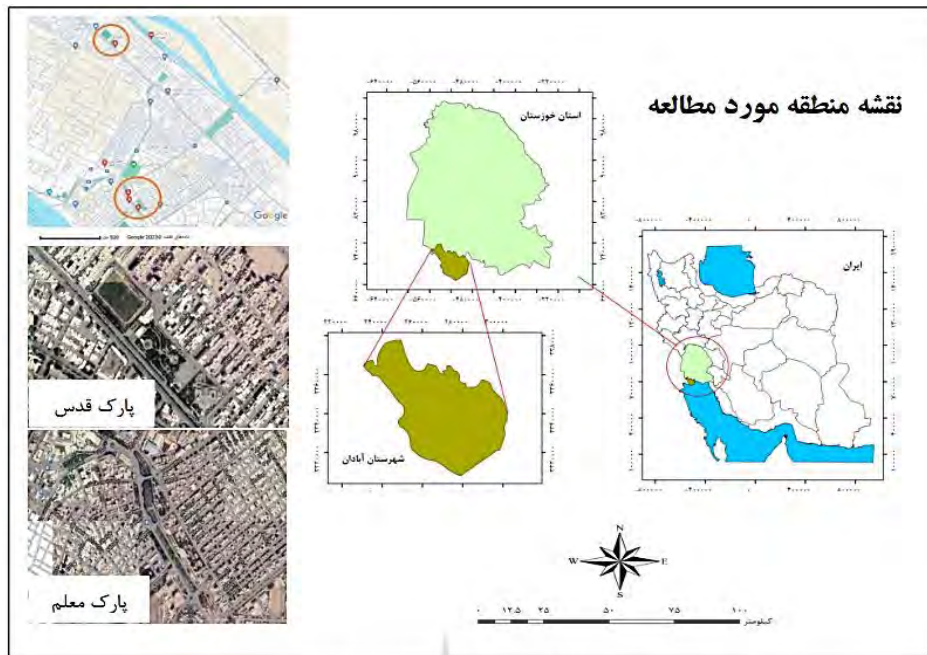
مطالعات تطبیقی، مبتنی بر ساختار و مبتنی بر محیط به عنوان اصلی ترین راهبردها مورد توجه قرار گرفت. در نظر گرفتن این راهبردها می تواند پیامدهای مثبت فردی، اجتماعی، اقتصادی و ورزشی به همراه داشته باشد.

حبیبی (۱۴۰۱)، نتایج پژوهشی تحت عنوان تبیین کارایی و نقش عملکرد مدیریت شهری بر مؤلفه های امنیت اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهرها حاکی از آن است که دو متغیر مدیریت شهری و امنیت اجتماعی با یکدیگر رابطه معناداری دارند از طریق تحلیل رگرسیون دو متغیره می توان نتیجه گرفت که با بهبود عملکرد مدیریت شهری سطح امنیت اجتماعی و پیشگیری از جرم نیز افزایش می یابد.

نظم فر و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی تحت عنوان بررسی نقش پارک های شهری در آرامش شهروندان با رویکرد افزایش سلامت روان، به این نتایج دست یافتند که پارک های شهری نقش مهمی در ایجاد آرامش در شهروندان دارند و شاخص هایی مانند زیبایی، امنیت، امکانات و مبلمان باید در این اماکن مورد توجه قرار گیرند تا بازدیدکنندگان از پارک های شهری از گذراندن اوقات فراغت خود در این مکانها لذت ببرند و خستگی کار روزانه را از خود دور کنند. مهم ترین دلایل مراجعه شهروندان به پارک های شهری، افزایش آرامش و بهبود روحیه آنها می باشد. در ارتباط با عوامل موثر در جذب شهروندان به پارک های شهری، امنیت، امکانات، دسترسی مناسب به عنوان مهم ترین عوامل معرفی شده اند.

موقعیت جغرافیایی

شهر آبادان، مرکز سیاسی- اداری شهرستان آبادان، واقع در جنوب غربی کشور در استان خوزستان است که بوسیله رودخانه اروند از کشور عراق جدا گردیده است. شبه جزیره آبادان از غرب به اروند رود، از شمال و شرق به رودخانه بهمنشیر و از جنوب به خلیج فارس منتهی شده است. مساحت شهر آبادان (طبق گزارش طرح تفصیلی آبادان، ۱۳۹۴) ۵۲۳۶.۲ هکتار و جمعیت شهر آبادان طبق سرشماری نفوس مرکز آمار ایران در سال ۹۵، ۲۳۱۴۷۶ نفر میباشد. ارتفاع بالاترین نقطه ی آن سه متر از سطح دریا است. در جنوبی ترین نقطه خوزستان که ۷ درجه از مدار رأس السرطان بالاتر است از این رو اقلیمی مشابه با مناطق استوایی دارد. شهر آبادان به لحاظ دمایی در منطقه ای گرم قرار گرفته بطوری که طول دوره گرما ۸ تا ۹ ماه از سال به درازا می کشد. در مقابل دارای زمستان هایی با شب های نسبتاً سرد و روزهایی معتدل و ملایم است. وضعیت دما در ارتباط با رطوبت موجود در محیط و پهنه های آبی رودخانه های اروند و بهمنشیر منجر به شرایط شرجی در تابستان و اعتدال و خشکی هوا در زمستان می گردد (طرح تجدید نظر طرح جامع آبادان، ۱۳۸۶: ۲۳-۲۵).

یافته‌های تحقیق

جدول ۱: میزان آلفای محاسبه شده برای پرسشنامه

کل پرسشنامه	فراوانی	تعداد سوالات	آلفای کرونباخ
۱۶۰	۲۶	۰/۸۴	

مقدار آلفا برابر با ۰/۸۴ است و پایایی پرسشنامه بسیار خوب می‌باشد.

الف) یافته‌های توصیفی

یافته‌های جدول شماره ۲، بیانگر این است که میانگین سنی پاسخگویان در ۲ پارک مورد مطالعه ۳۱.۵ سال می‌باشد. ۵۸.۳ مراجعه کنندگان به پارک‌های مورد مطالعه متأهل، ۵۱.۹ دارای مدرک تحصیلی لیسانس، ۴۰.۶ شاغل و ۲۵ درصد خانه دار می‌باشند. مهمترین انگیزه حضور در پارک‌های مورد مطالعه به ترتیب اولویت، ۴۰.۳ آوردن فرزندان به پارک، ۳۷.۱ دیدار دوستان، ۱۵.۶ ورزش و تفریح، ۷ درصد استراحت بوده است. همچنین در دو پارک مورد مطالعه بیشترین تعداد مراجعه کنندگان به ترتیب اولویت ۴۰.۶ شاغل، ۲۵ درصد خانه دار، ۲۳.۷ در حال تحصیل ۱۰.۷ و بازنشسته می‌باشند.

جدول ۲. اطلاعات توصیفی پژوهش به تفکیک پارک‌های مورد مطالعه

تغییر	پارک قدس		پارک معلم	
	مرد	زن	مرد	زن
جنسیت	۴۲	۳۸	۳۰	۵۰
سن	میانگین کمترین و بیشترین (۱۶) و (۶۵) (۱۷) و (۶۳) (۱۵) و (۷۲) (۱۶) و (۶۸)			
تاهل (درصد)	۱۵,۵	۱۴,۵	۱۰	۱۸,۳
	۱۰,۷	۹,۳	۸,۷	۱۳
تحصیلات (درصد)	سیکل و پایین‌تر			
	۲,۵	۱,۳	۳,۱	۱,۹
	هیپلم و فوق بی‌م			
	۷,۵	۶,۲	۸,۷	۸,۷
فوق لیسانس	۱۵	۱۴,۴	۵	۱۷,۵
	۱,۳	۱,۹	۱,۹	۳,۱
	شاغل			
(درصد)	۱۶,۹	۶,۲	۱۰,۶	۶,۹
	خانه دار			
	-	۱۱,۲	-	۱۳,۸
	درحال تحصیل			
بازنشسته	۶,۲	۵	۴,۴	۸,۱
	۳,۱	۱,۳	۳,۸	۲,۵
انگیزه مراجعه به پارک (درصد)	استراحت			
	۱,۹	۱,۳	۲,۵	۱,۳
	ورزش و تفریح			
	۳,۱	۵,۶	۱,۹	۵
دیدار دوستان	۹	۷,۵	۸,۱	۱۲,۵
	آوردن فرزندان به ر...			
	۱۱,۲	۹,۲	۶,۲	۱۳,۷

منبع: پرسشنامه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۳: امتیاز متغیرها بر اساس میانگین

میانگین کل	میانگین امتیازها	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	شاخص ارزیابی	مولفه
۲,۲۱	۲,۷۸	۵	۱۴	۳۷	۴۸	۵۶	حضور یافتن در پارک در ساعات مختلف شبانه روز	میزان تردد
	۲,۸۶	۱۲	۱۰	۲۹	۴۶	۶۳	تنها آمدن به پارک	
	۲,۹۵	۱۷	۲۰	۷۰	۲۹	۲۴	آمدن به پارک به همراه خانواده در شب	
	۱,۳۵	-	۳	۱۶	۴۵	۹۶	آمدن به پارک در صبح زود	
	۱,۲۹	-	-	۷	۳۹	۱۱۴	مراجعه به قسمتهای خلوت پارک	
	۲,۶۵	۵	۱۶	۷۶	۳۸	۲۵	قدم زدن، پیاده روی در پارک	
	۱,۴۰	-	۱	۱۵	۴۶	۹۸	حضور در پارک برای مطالعه کتاب، روزنامه و...	
۲,۳۷	-	۱۸	۵۱	۴۲	۴۹	میزا، تردد، بنوان در شب		
۳,۳۳	۳,۷۶	۴	۲۲	۸۷	۲۶	۲۱	توزیع مواد مخدر	آسیب های اجتماعی
	۲,۷۸	۶	۹	۲۱	۵۸	۶۶	توزیع و یا مصرف، روبات الکلی	
	۲,۷۶	-	۱۸	۵۵	۴۲	۴۵	درگیری و چاقوکنشی	
	۴,۸۵	۹۹	۴۱	۲۰	-	-	سرقت	
	۳,۵۲	۱۹	۴۶	۳۲	۲۹	۳۴	مشاهده، بطنا، و...	
	۲,۱۸	-	۱۴	۴۸	۶۵	۳۳	B، و زورگیری	
	۲,۰۶	-	۱۰	۳۳	۸۴	۳۳	ایجاد مزاحمت برای دختران و زنان	
	۳,۱۲	۲۱	۳۸	۵۰	۲۹	۲۲	تخریب اموال عمومی پارک	
	۳,۰۸	۱۰	۳۲	۵۵	۴۷	۱۶	حضور دختران، و بی، زنا، خیابانی	
	۴,۴۵	۶۷	۴۵	۳۸	۸	۲	حضور افراد ولگرد و بی سرپناه	
	۳,۵۵	۱۰	۲۸	۵۵	۴۴	۲۳	حضور افراد بدحجاب و بد پوشش	
۳,۸۸	۲۵	۳۴	۵۱	۳۳	۱۷	نزاع دسته جمعی		
۲,۶۰	۲,۹۱	۸	۲۱	۸۹	۳۸	۴	سیستم روشنایی	کالبدی
	۲,۵۴	-	۱۸	۶۴	۶۸	۱۰	تعداد دسترسی ها	
	۲,۹۸	-	۲۹	۹۸	۳۳	-	بیر، ویا، و...	
	۲,۰۸	-	-	۶۲	۷۸	۲۰	مسیر سوا، و، و موتور سوار	
	۲,۴۰	-	۱۰	۳۸	۹۶	۱۶	چشم انداز بسته	
۲,۷۳	-	۲۳	۱۰۸	۲۵	۴	پوشش پراکنده فضای سبز		

منبع: پرسشنامه

جدول (۳) بیانگر امنیت پایین در پارک های مورد مطالعه است. شاخص های مرتبط با آسیب های اجتماعی بالاتر از میانگین می باشد. که گویای وجود آسیب های اجتماعی در پارک های مورد مطالعه است که دلیل آن با توجه به پاسخ پرسش شوندگان به ترتیب اولویت: سرقت، حضور افراد ولگرد و بی سرپناه، نزاع دسته جمعی، توزیع مواد مخدر است.

ب) یافته های مربوط به فرضیه های پژوهش

در این قسمت به بررسی فرضیه های پژوهش پرداخته می شود.

فرضیه ۱: بین معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک (پوشش گیاهی و...) و شاخص امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۴: آزمون همبستگی رابطه بین معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک (پوشش گیاهی و...) و شاخص امنیت

اجتماعی		متغیر وابسته	متغیر مستقل
امنیت اجتماعی			
۰/۱۵	شدت	معیارهای کالبدی	
۰/۰۱	معنی داری		
۱۶۰	تعداد		

برای آزمون این فرضیه از آزمون معناداری χ^2 پیرسون استفاده شده است، نتایج به دست آمده از این آزمون بیانگر این است که در سطح معنی (sig = 0/01)، متغیرهای معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک و امنیت اجتماعی به میزان (r = 0/15) باهم رابطه دارند؛ و می توان این گونه تحلیل کرد که بین دو متغیر مذکور رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در نتیجه فرضیه اول پژوهش تأیید می گردد. و می توان نتیجه گرفت که معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک (پوشش گیاهی و...) بهبود یابد شاخص امنیت اجتماعی بالاتر می رود.

فرضیه ۲: بین میزان تردد و امنیت اجتماعی در پارک های مورد مطالعه رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۵: آزمون همبستگی رابطه بین میزان تردد و امنیت اجتماعی

اجتماعی		متغیر وابسته	متغیر مستقل
امنیت اجتماعی			
۰/۲۷	شدت	میزان تردد	
۰/۰۰۰۱	معنی داری		
۱۶۰	تعداد		

برای آزمون این فرضیه از آزمون معناداری χ^2 پیرسون استفاده شده است، نتایج به دست آمده از این آزمون بیانگر این است که در سطح معنی (sig = 0/0001)، متغیر میزان تردد و امنیت اجتماعی در پارک ها به میزان (r = 0/27) باهم رابطه دارند؛ و می توان این گونه تحلیل کرد که بین دو متغیر مذکور رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش تأیید می گردد. و می توان نتیجه گرفت که میزان تردد بیشتر باشد امنیت اجتماعی نیز بیشتر است. فرضیه ۳: آیا بین آسیب های اجتماعی و امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد؟

جدول ۶: آزمون همبستگی آسیب های اجتماعی و امنیت اجتماعی

متغیر وابسته		متغیر مستقل
امنیت اجتماعی		
شدت	-۰/۱۵	آسیب های اجتماعی
معنی داری	-۰/۰۱	
تعداد	۱۶۰	

برای آزمون این فرضیه از آزمون معناداری χ^2 پیرسون استفاده شده است، نتایج به دست آمده از این آزمون بیانگر این است که در سطح معنی (sig = - 0/01)، متغیرهای نیازهای متغیر آسیب های اجتماعی و امنیت اجتماعی به میزان ($r = - 0/15$) باهم رابطه دارند؛ و می توان این گونه تحلیل کرد که بین دو متغیر مذکور رابطه منفی و معکوسی وجود دارد. در نتیجه فرضیه سوم پژوهش تأیید می گردد. و می توان نتیجه گرفت که هرچه آسیب های اجتماعی بیشتر باشد امنیت اجتماعی کاهش می یابد.

نتیجه گیری

امنیت یکی از نیازهای اساسی در ساختارهای شهری و حفظ آن از مهمترین مسائل در کیفیت زندگی شهری است. انسان همواره در تلاش برای تأمین امنیت در زندگی خود بوده است. امنیت نخستین شرط برای زندگی انسان و سکونت در یک مکان است. با توجه به بحث محوری و اهمیت سطح رفاه اجتماعی و تأمین امنیت پارک ها و فضای سبز، نتایج پژوهش نشان می دهد که بین دو متغیر معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک و امنیت اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. و می توان نتیجه گرفت که معیارهای کالبدی ارزیابی امنیت پارک (پوشش گیاهی و...) بهبود یابد شاخص امنیت اجتماعی بالاتر می رود. یافته های این فرضیه با مبانی نظری پژوهش و یافته های تحقیقات گلی (۱۳۹۴) و ایران نژاد و همکاران (۱۳۸۶) همسو می باشد و نتایج آن ها را تأیید می کند. فضاهای دارای کیفیت بالا و تسلط و دیده شدن توسط مردم موجب ایجاد احساس امنیت و آسایش و آزادی در برقراری ارتباط را می دهند. این بدان معناست که باید برای ایجاد امنیت در پارک های مورد مطالعه از این معیارهای طراحی بهره برد. همچنین بین دو متغیر میزان تردد و امنیت اجتماعی در پارک ها رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. که می توان نتیجه گرفت میزان تردد بیشتر باشد امنیت اجتماعی بیشتر می شود. یافته های این فرضیه با مبانی نظری پژوهش و یافته های تحقیقات نظم فر (۱۴۰۲) و علیمردانی (۱۳۹۵) همسو می باشد و نتایج آن ها را تأیید می کند. حضور فعال مردم در شهر و افزایش تردد از عوامل افزایش امنیت در فضای شهری است. چرا که تجمع گروهی از مردم، محیطی امن ایجاد می کند که موجب عدم ترغیب به جرم و جنایت می شود. بر این اساس هر چقدر میزان تردد به پارک های شهری بیشتر باشد امنیت اجتماعی بیشتر است.

بین دو متغیر آسیب های اجتماعی و امنیت اجتماعی رابطه منفی و معکوسی وجود دارد. و می توان نتیجه گرفت که هرچه آسیب های اجتماعی کاهش یابد امنیت اجتماعی بالاتر است. یافته های این فرضیه با مبانی نظری پژوهش و یافته های تحقیقات گلی (۱۳۹۴) و ایران نژاد و همکاران (۱۳۸۶) و علیمردانی (۱۳۹۵) همسو می باشد و نتایج آن ها

را تایید می کند. احساس انسان در فضا وابسته به قلمرو یا فضاهایی است که به او تجربه‌ی حس امنیت می دهد و این گونه نواحی بر رفتار انسان اثر می گذارند و در نتیجه، انسان بر انواع فضاهای که احساس مختلفی را از قلمرو در او ایجاد کند، رفتار خاصی را بروز می دهد لذا با کاهش آسیب های اجتماعی احساس امنیت اجتماعی بیشتر می شود. بنابراین در این راستا و جهت افزایش احساس امنیت برای کاربران در این محدوده، پیشنهادی این پژوهش عبارتند از:

- توجه به بحث محوری امنیت در طرحهای فرادست (طرح تفصیلی و طرح جامع)؛
- فراهم آوردن شرایط نظارت بیشتر و بهتر بر محیط پارک (وجود فضاهای باز، دید از جوانب مختلف و...)
- حضور فعال تر نیروی انتظامی در فضاهای ناامن پارک به ویژه در حاشیه پارک؛
- شناسایی فضاهای ناامن مانند حاشیه پارکها و تدوین برنامه‌هایی برای رسیدن به پایداری در این فضاها؛
- پرهیز از ایجاد تراکم بیش از حد فضای سبز در پارکها؛
- مبلمان پارک به عنوان نقطه جاذب جمعیت عمل کنند و چنانچه درفاصله مکانی و دید مناسب قرار گیرند، امکان برقراری روابط اجتماعی بیشتر و کنترل توسط افراد عادی بیشتر خواهد شد؛
- ایجاد روشنایی مؤثر، چراغهای هشداردهنده و دوربینهای کنترل از راه دور، به خصوص در نقاط کور، از بوجود آمدن جزایر تاریکی مطلق در بخش هایی از فضا جلوگیری شود؛
- ایجاد هرچه بیشتر فضاهای گذران اوقات فراغت سالم و برنامه‌های مفرح، برای جوانان در پارکهای شهر؛
- مکانیابی مناسب فضاهای خرید کوچک مانند سوپرمارکتها در چند نقطه از پارک؛
- فرهنگسازی و افزایش آگاهی مردم نسبت به عوامل ناامنی.

منابع

۱. ابراهیم زاده، عیسی؛ ملکی، سعید؛ حاتمی، داود (۱۳۹۳). ارزیابی وضعیت ایمنی در پارک های شهری نمونه موردی؛ پارک های شهر ایذه، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال پنجم، شماره نوزدهم، صص ۵۷-۷۲.
۲. اسمعیلی، محسن؛ شیروانی، طهماسب؛ رضائی، شمس الدین؛ افشاری، مصطفی، (۱۳۹۸). طراحی مدل آسیب شناسی برنامه ریزی اوقات فراغت با رویکرد فعالیت بدنی در استان تهران، فصلنامه علمی مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۵۶، صص ۲۷۶-۲۹۲.
۳. اعتماد، گیتی، بهار (۱۳۸۴). "تحول عملکرد و شکلگیری فضاهای عمومی در ایران"، اندیشه ایرانشهر، شماره سوم.

۴. ایران نژاد پاریزی، محمدحسین؛ ایران نژاد، فاطمه و شمسی زاده، مهدی (۱۳۸۶). آسیب شناسی فضای سبز شهری یزد، سومین همایش ملی فضای سبز و منظر شهری، ویژه نامه شماره ۲۴ ضمیمه ماهنامه ۸۶ صص ۱۶۱-۱۷۵.
۵. بابادانی سامانی، ر. (۱۳۸۷). معرفی انواع پارک ها، مجله اینترنتی جامع علوم کشاورزی و فضای سبز.
۶. بیرانوندزاده، مریم؛ ابدالی، یعقوب؛ مومنی چلکی، مهتاب (۱۳۹۸). بررسی احساس امنیت زنان در فضاهای شهری (مطالعه موردی: پارک بعثت منطقه ۱۶ شهرداری تهران)، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۲، شماره ۱، پیاپی ۵.
۷. پورجعفر. محمدرضا و محمودی نژاد. هادی، (۱۳۸۸). "طراحی شهری و سرمایه اجتماعی در فضاهای عمومی شهری" تهران، طحان.
۸. چپمن، دیوید (۱۳۸۶). آفرینش محلات و مکان‌ها در محیط انسان ساخت، ترجمه شهرزاد فریادی و منوچهر- طیبیان، نشر دانشگاه تهران.
۹. حاتمی، یاسر؛ ذاکر حقیقی، کیانوش (۱۳۹۹). تاثیرگذاری فضاهای کالبدی بر احساس امنیت اجتماعی در محلات شهری مطالعه موردی: شهر همدان، فصلنامه علمی پژوهشی آمایش جغرافیایی فضا، سال ۱۴، شماره مسلسل ۳۹، صص ۱۹۷-۲۱۸.
۱۰. حبیبی، داود (۱۴۰۱). تبیین کارایی و نقش عملکرد مدیریت شهری بر مؤلفه های امنیت اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهرها، دوره ۳، شماره ۳، شماره پیاپی ۹، صفحات ۳۴-۴۷.
۱۱. رضازاده، راضیه (۱۳۸۲). شاخص های امن در فضاهای شهری، مجله شهرداری ها، سال چهارم، شماره ۴۱.
۱۲. سحرخیز، الهام (۱۳۹۲). آسیب شناسی احساس امنیت در پارک های شهر کرج، فصلنامه دانش انتظامی البرز، شماره ۱، دوره اول.
۱۳. سعیدی نیا، احمد (۱۳۸۳). مدیریت شهری، کتاب سبز شهرداری، جلد ۱۱، انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور.
۱۴. شکویی، حسین (۱۳۷۳). دیدگاههای نو در جغرافیای شهری، انتشارات سمت.
۱۵. صالحی، الف (۱۳۸۶). نقش برنامه ریزی و طراحی محیطی در پارک های شهری امن، سومین همایش ملی فضای سبز و منظر شهری، مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی ایران.
۱۶. صمدی، محمد حسین؛ سرور، رحیم (۱۳۹۳). آسیب شناسی فضای شهر از بعد سیما و منظر شهری، اولین کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار.
۱۷. ضابطیان، الهام؛ تقوایی، علی اکبر. (۱۳۸۹). شاخص های مناسب سازی فضاهای شهری دوستدار سالمندان با استفاده از رویکرد مشارکتی، فصلنامه علمی-پژوهشی مسکن و محیط روستا، شماره ۱۲۸.
۱۸. طرح تحدید نظر طرح جامع شهر آبادان، (۱۳۸۶). مهندسین مشاور طرح و آمایش.

۱۹. علیزاده، کتایون؛ عنبر، سید حسین (۱۳۹۶). نقش فضاهای بی دفاع شهری در وقوع جرم با تأکید بر پارکهای منطقه ۹ مشهد، نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال هشتم، شماره بیست و نهم، صص ۱۶۰-۱۴۱.
۲۰. علیمردانی، مسعود؛ شرقی، علی و مهدنشین، نیره (۱۳۹۵). بررسی نقش امنیت در سرزندگی و حیات شبانه فضاهای عمومی شهری، دو فصلنامه ی هنرهای کاربردی شماره ی ۸، صص ۱۵-۲۶.
۲۱. قربانی، رسول (۱۳۷۶). ضرورت تدوین استراتژی فضای سبز شهری، نشریه پژوهش های فلسفی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، شماره ۱۶۵.
۲۲. گلی، علی؛ قاسم زاده، بهنام؛ فتح بقالی، عاطفه و رمضان مقدم و اجاری؛ یاسمن (۱۳۹۴). عوامل مؤثر در احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهری، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، سال هیجدهم / شماره ۶۹، صص ۹۷-۱۳۶.
۲۳. محمدی دوست، سلیمان؛ خانی زاده، محمد علی و کشاورز، ملیحه (۱۳۹۹). بررسی عوامل مؤثر بر تحقق پذیرداری کاربری فضای سبز با رویکرد راهبرد توسعه شهری در کلانشهر شیراز (مطالعه موردی شهرداری منطقه یک). انسان و محیط زیست ۱۸(۱)، ۹۱-۱۰۹.
۲۴. محمدی، ج؛ محمدی ده چشمه، م؛ اباف یگانه، م (۱۳۸۶). ارزیابی کیفی نقش فضاهای سبز شهری و بهینه سازی استفاده شهروندان از آن در شهرکرد، مجله محیط شناسی، سال سی و سوم، شماره ۴۴، صص ۱۰۴-۹۵.
۲۵. محمدی، جمال و همکاران (۱۳۹۰). تحلیل و ارزیابی توزیع و توسعه ی پایدار فضاهای سبز درون شهری، نمونه موردی، شهر میاندوآب، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۸.
۲۶. مدنی، مهدیس (۱۳۹۳). پارک های شهری و مزایای توریستی آنها، روزنامه نئیای اقتصاد، شماره ۳۴۲۹.
۲۷. ملکی، سعید؛ اکرامی، نعیم و راشدی، احمد (۱۳۹۵). ارزیابی تناسب فضایی و ارائه الگوی بهینه مکان یابی پارک های شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه موردی: شهر دزفول)، نشریه جغرافیا و مطالعات محیطی « زمستان ۱۳۹۵ شماره ۲۰.
۲۸. نظم فر، حسین برکباف، نرجس سادات، وفاداری کمارعلیا، داود (۱۴۰۲). بررسی نقش پارک های شهری در آرامش شهروندان با رویکرد افزایش سلامت روان، مطالعات علوم محیط زیست، دوره نهم، شماره ۲، صص ۸۴۲۹-۸۴۴۰.
۲۹. هادی زاده زرگر، صادق؛ یاری پور، مجید (۱۳۹۴). بررسی شاخص های کمی و کیفی مؤثر در برنامه ریزی فضای سبز شهری (مطالعه موردی: شهر میانه)، فصلنامه علمی-پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری، سال سوم، شماره ۱۰.

30. Carmona, Cathew. & Heath, Tim. (2003) "Public Places, Urban Spaces, Architectural Press", New York, Paris.
31. Carmona, M., Heath, T., Taner, O., and Tiesdall, S. 2003. "Public Places, Urban Spaces". Oxford: Architectural Press.
32. Clancey, G. (2011) Crime prevention programs/initiatives found to be particularly valuable and relevant in Australia.
33. Kabisch, N., Strohbach, M., Haase, D., and Kronenberg, J. (2016): Urban green space availability in European cities. *Ecological Indicators*, Vol, 70, pp: 586-596.
34. Kahkha, A. O., & Kahrazeh, A. (2014). A Security Evaluation of Metropolitan Environments. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 4(6), 26.
35. Pauchard, A., Aguayo, M., Pena, E., Urrutia, R., (2006): Multiple effects of urbanization on the biodiversity of developing countries: The case of a fast-growing metropolitan area (Concepcion, Chile). *Biological Conservation*, 272-281.
36. Rothrock, Sara, E. 2010. Antiterrorism design and public safety: reconciling CPTED with the post Massachusetts Institute of Technology. Dept. of Urban Studies and Planning.
37. Schetke, S., S. Qureshi, S. Lautenbach, and N. Kabisch (2016), What determines the use of urban green spaces in highly urbanized areas? Examples from two fast growing Asian cities, *Urban Forestry & Urban Greening*, Vol. 16, Pp. 150-159.
38. Schweitzer, J.H. et al. (1977) "The Impact of the Built Environment on Crime and Fear of Crime in Urban Neighborhoods", *Journal of Urban Technology*, Vol. 6, N.3.

 پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی